

Қ.К. Кенжеқанова*, У.Г. Анесова

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан

*e-mail: kuralay.kenzhekanova@mail.ru

АКАДЕМИЯЛЫҚ ЖАЗЫЛЫМДЫ ИГЕРУДЕГІ ҚИЫНДЫҚТАР: ҚАЗҰУ СТУДЕНТТЕРІ АРАСЫНДА ЖҮРГІЗІЛГЕН САУАЛНАМА НӘТИЖЕЛЕРІ

Мақалада академиялық жазылымды игерудегі қиындықтар әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті студенттері арасында жүргізілген авторлық сауалнама нәтижелері негізінде талданды. Зерттеудің мақсаты – академиялық жазылымды меңгеру кезінде пайда болатын негізгі психологиялық және академиялық қиындықтарды, сондай-ақ оқудың тиімді аспектілерін анықтау. Сауалнамаға филология факультетінің бакалавриат, магистратура және докторантура деңгейлерінде білім алушылар қатысты. Олардың жалпы саны 203 респондентті құрады. Сандық және сапалық талдау әдістері қолданылды. Сауалнама Google forms платформасы арқылы онлайн форматты жүргізілді. 203 респонденттерден жиналған мәліметтер сипаттамалық және мазмұндық талдау әдістері арқылы жүйеленіп, негізгі тақырыптық категорияларға бөлінді, пайыздық көрсеткіштері анықталды. Сауалнама нәтижелері студенттердің басым бөлігінің академиялық жазылым пәнін пайдалы деп бағалайтынын және пәннің ғылыми мәтін құрастыру, дәйексөз келтіру, мәтінді құрылымдау дағдыларын дамытуға оң әсер еткенін көрсетті. Студенттердің пәнді меңгеруге деген қызығушылығы жоғары, алайда қазақ тілді аудиториясында пән ағылшын тілді материалдардың негізінде құрастырылып, оқытылатыны және үлгі мәтіндерді, бейнематериалдарды және қосымша әдістемелік ресурстарды көбейту сияқты практикалық тапсырмалардың жеткіліксіздігі негізгі академиялық қиындықтарға жетелейтіндігі анықталды. Зерттеу нәтижелері қазақ тілді аудиториясы үшін жұмыс дәптерінің жоқтығын көрсетті және оны әзірлеу, жетілдіру қажеттілігі анықталды. Мақалада академиялық жазылым пәнін жетілдіруге бағытталған ұсыныстар беріліп, жоғары оқу орындарындағы академиялық коммуникация мәдениетін дамыту мәселелері қарастырылады.

Түйін сөздер: академиялық жазылым, ғылыми мәтін, жазылым дағдысы, академиялық дискурс, жоғары білім, студент, психологиялық кедергілер, академиялық сауаттылық.

K.K. Kenzhekanova*, U.G. Anessova

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

*e-mail: kuralay.kenzhekanova@mail.ru

Challenges in Mastering Academic Writing: Results of a Survey Conducted Among KazNU Students

The article analyzes the difficulties in mastering academic writing based on the results of an author's survey conducted among students of the Al-Farabi Kazakh National University. The purpose of the study is to identify the main psychological and academic difficulties that arise when mastering academic writing, as well as effective aspects of learning. Students of Philological Faculty of the bachelor's, master's and doctoral levels participated in the survey. Their total number was 203 respondents. Quantitative and qualitative analysis methods were used. The survey was conducted online using the Google Forms platform. The data collected from 203 respondents were systematized using descriptive and content analysis methods, divided into main thematic categories, and percentages were determined. The survey results showed that the majority of students found the academic writing course useful and that the course had a positive impact on the development of scientific writing, citation, and text structuring skills. Students are highly interested in mastering the subject, however, it was found that the fact that the subject is developed and taught in the Kazakh-speaking audience on the basis of English-language materials and the lack of practical tasks, such as the increase in sample texts, video materials and additional methodological resources, leads to major academic difficulties. The results of the study showed that there is a lack of workbooks for the Kazakh-speaking audience and the need to develop and improve them was identified. The article provides recommendations aimed at improving the discipline of academic writing and considers the issues of developing a culture of academic communication in higher education institutions.

Keywords: academic writing, scientific text, writing skills, academic discourse, higher education, student, psychological barriers, academic literacy.

К.К. Кенжеканова*, У.Г. Анесова

Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Алматы, Казахстан

*e-mail: kuralay.kenzhekanova@mail.ru

Трудности освоения академического письма: результаты опроса студентов КазНУ

В статье анализируются трудности освоения академического письма на основе результатов авторского опроса, проведенного среди студентов Казахского национального университета им. аль-Фараби. Цель исследования – выявление основных психологических, академических трудностей, возникающих при освоении академического письма, и эффективных аспектов обучения. В опросе приняли участие студенты филологического факультета бакалавриата, магистратуры и докторантуры. Их общее число составило 203 респондента. Использовались количественные и качественные методы анализа. Опрос проводился онлайн с использованием платформы Google Forms. Собранные данные от 203 респондентов были систематизированы с помощью описательного и контент-анализа, разделены на основные тематические категории, и определены процентные показатели. Результаты опроса показали, что большинство студентов сочли курс академического письма полезным и что курс оказал положительное влияние на развитие навыков научного письма, цитирования и структурирования текста. Студенты проявляют высокий интерес к освоению предмета, однако было установлено, что тот факт, что предмет разрабатывается и преподается для казахскоязычной аудитории на основе англоязычных материалов, и недостаток практических заданий, таких как увеличение количества примеров текстов, видеоматериалов и дополнительных методических ресурсов, приводит к серьезным академическим трудностям. Результаты исследования показали, что существует нехватка рабочей тетради для казахскоязычной аудитории, и была выявлена необходимость их разработки и совершенствования. В статье представлены рекомендации, направленные на совершенствование дисциплины академического письма, и рассматриваются вопросы развития культуры академической коммуникации в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: академическое письмо, научный текст, навыки письма, академический дискурс, высшее образование, студент, психологические барьеры, академическая грамотность.

Кіріспе

Қазіргі таңда академиялық жазылым жоғары оқу орындарында студенттердің ғылыми, академиялық құзыреттіліктерін және жалпы академиялық сауаттылығын қалыптастырудың негізгі алғышарты болып табылады. Қазіргі цифрлық технология дамыған заманда әртүрлі дереккөздермен жұмыс істеу, түрлі жанрдағы мәтіндерге шолу жасау, берілген ақпаратты түсіну, талдау, жинақтау, синтездеу, салыстыру, бағалау, сыни тұрғыдан саралау, зерттеу нәтижелерін жүйелі түрде баяндау, ғылыми аудиторияға дұрыс жеткізе білу, академиялық сауаттылық деңгейін көрсету және ғылыми этика талаптарын меңгеру жоғары оқу орындарын бітірген мамандарға қойылатын негізгі талаптардың қатарына жатады. Жалпы әлемдік білім беру кеңістігі деңгейінде алғанда, академиялық жазылым тек тілдік дағдыны ғана емес, сонымен қатар білім алушының ғылыми ойлау мәдениетін қалыптастыратын кешенді үдеріс болып есептеледі.

Соңғы жылдары академиялық жазылым пәнін оқыту мәселесі өзекті болып отыр. Ол ең біріншіден, еңбек нарығында ресми құжаттармен жұмыс жүргізу қабілетін жоғары деңгейде мең-

герген жоғары білікті мамандардың жетіспеушілігімен түсіндіріледі. Ол, әрине, жоғары оқу орындарында білім алған түлектердің академиялық сауаттылығының көрсеткіші деп есептей аламыз. Оқу бағдарламасының бакалавриат сатысында академиялық құзыреттілікті өз деңгейінде меңгермеу магистратура мен докторантура кезеңдерінде кері әсер етіп, ғылыми жұмысты жазу процедурасын, оны ұйымдастыру, жүйелеу, мәтінді дұрыс рәсімдеу сияқты мәселелерде қиындықтар тудырады.

Қазақстанның білім беру жүйесінде академиялық жазылым пәні оқу бағдарламаларының мазмұнына біраз жылдар бұрын енгізілгенімен, әлі күнге дейін оны оқыту біршама қиындықтар мен кедергілерге әкеліп отыр. Ол аталмыш пәннің көбінесе шет тілі материалдары негізінде оқытылуымен түсіндіріледі. Мысалы, филология факультетінде академиялық жазылым пәнінің мазмұнын қамтитын «Academic reading», «Academic writing», «Scientific writing», «Organization and planning of scientific work» сияқты пәндер «Шет тілі: екі шет тілі», «Аударма ісі», «Шетел филологиясы» мамандықтарында ағылшын тілінде оқытылады. Сәйкесінше, оқу құралдары да, басқа қосымша материалдар

да шетелдік тәжірибе негізделген, шетел тілінде жазылған. Пәннің оқу әдістемесі жетік дамыған, сондықтан теориялық негізі бай және ол практикалық тапсырмалармен үштасып жатады. Ал қазақ тілінде «Кәсіби қазақ тілі», «Академиялық жазылым» сияқты пәндер бар, алайда олар негізінен теориялық білімге бағытталған және соңғы жылдары осы аталған пәндердің оқытылатын кредит саны да жылдан жылға азайып келе жатыр. Нәтижесінде білім алушы студенттер ғылыми мәтінді түсіну, оны жазу, ғылыми ойды қағаз бетіне жүйелі түрде жазу, рәсімдеу, дереккөздермен жұмыс істеу, түрлі жанрдағы мәтіндер құрастыру, тіпті қателесуден қорқу, сенімсіздік сияқты психологиялық қиындықтарға да тап болып отыр. Сондықтан студенттер пәнді практикалық тұрғыдан толық меңгермеген. Академиялық жазылымның теориялық негізі үнемі практикалық тапсырмалармен үштасып, студенттердің академиялық күзреті мен дағдысын қалыптастыру және студентпен кері байланыс орнату үшін түрлі тапсырмалардан, практикалық жаттығулардан тұру керек. Сонда ғана академиялық жазылым дағдысы іс жүзінде қалыптасады, пәннің де оқу әдістемесі жетіледі.

Мақалада осы аталған мәселелер әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті студенттері арасында жүргізілген сауалнама нәтижелері негізінде жан-жақты қарастырылады, академиялық жазылымды меңгеру кезінде кездесетін академиялық, психологиялық қиындықтар мен кедергілер және студенттердің пәнге қатысты ой пікірлері мен ұсыныстары да, оқу-әдістемелік кешендердің тигізер ықпалы да талданады.

Академиялық жазылымды меңгеру кезінде пайда болатын негізгі психологиялық, академиялық, дидактикалық қиындықтарды және оқудың тиімді аспектілерін анықтау зерттеудің мақсаты болып табылады. Зерттеу нәтижелері жоғары оқу орындарында академиялық жазылым курсы жетілдіруге, практикалық бағыттағы тапсырмалардың үлесін арттыруға, сондай-ақ студенттердің академиялық коммуникация дағдыларын қалыптастыруға бағытталған ұсыныстар әзірлеуге мүмкіндік береді.

Материалдар мен әдістер

Зерттеу әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің филология факультетінің бакалавриат, магистратура және докторантура деңгейлерінде білім алушылар арасында жүргізілді. Атап айтқанда, «Қазақ филологиясы»,

«Қолданбалы қазақ тіл білімі», «Әдебиеттану», «Қазақ тілі мен әдебиеті», «Шет тілі: екі шет тілі», «Аударма ісі» және «Шетел филологиясы (батыс тілдері)» секілді білім беру бағдарламаларының студенттері қатысты. Жалпы сауалнамаға қатысқан респонденттер саны 203 білім алушыны құрады.

Деректерді жинау құралы ретінде авторлық сауалнама әзірленді. Ол Google Forms платформасы арқылы онлайн форматта өтті. Зерттеуде сандық және сапалық талдау тәсілдері қолданылды. Сауалнама мазмұны келесідей өзара байланысты бөлімдерден тұрды: респонденттер туралы жалпы ақпарат; академиялық жазылымды меңгеру кезінде пайда болатын психологиялық аспектілер; пәнге дейінгі академиялық дайындық деңгейі; пән құрылымы мен оқыту әдістерінің тиімділігі; пәннен кейінгі академиялық жазылым дағдыларының өзгерісі; академиялық жазылымды меңгеру барысында кездескен қиындықтар; оқулық пен жұмыс дәптеріне қатысты сұрақтар тобы, қосымша материалдарға қатысты пікірлер және жалпы баға мен ұсыныстар.

Сауалнамада жабық және ашық сұрақтар қатар қамтылды. Жабық сұрақтар Лайкерт шкаласының 5 балдық жүйесіне негізделіп құрылды. 1 – «мүлде келіспеймін», 5 – «толықтай келісемін» деген мағынаны білдіреді. Жабық сұрақтар студенттердің жауаптарын топтастыруға және пайыздық көрсеткіштерін жүйелеуге мүмкіндік берді. Ашық сұрақтар студенттердің жеке пікірлерін, оң және теріс тәжірибесін, академиялық әрі психологиялық қиындықтары мен ұсыныстарын анықтауға бағытталды.

203 респонденттерден жиналған мәліметтер сипаттамалық және мазмұндық талдау әдістері арқылы жүйеленіп, негізгі тақырыптық категорияларға бөлінді, пайыздық көрсеткіштері анықталды.

Зерттеу барысында ғылыми этика қағидалары толық сақталды. Респонденттер сауалнама мақсатымен таныстырылды және қатысу ерікті түрде жүзеге асты. Респонденттер туралы жеке ақпарат құпия түрде сақталып, нәтижелері тек ғылыми мақсатта қолданылатыны ескертілді. Деректерді жинау және өңдеу кезеңдерінде академиялық адалдық сақтау талаптары ескерілді.

Әдебиеттерге шолу

Академиялық жазудың тарихына үнілетін болса, академиялық жазу, ең біріншіден, ғы-

лыми ойды қағаз бетіне жазбаша түрде тіркеу қажеттілігінен пайда болған. Жалпы жазу процесі ойдың тілдік көрінісі болып табылады. Нәтижесінде, тіл үйренуші жазу дағдысы арқылы ойлауды, есте сақтауды, одан кейін ол шығармашылық көзқарасты кеңейтуге ықпал етеді (Сагындыкова, 2025, б. 28). XVIII ғасырда Исаак Ньютон мен М. Ломоносовтың еңбектерінде ғылыми жазудың ең бастапқы теориялық алғышарттары пайда бола бастады.

Академиялық жазылым саласын жан-жақты зерттеген орыс ғалымы И.Б. Короткина «академиялық жазылымды» автордың «өз идеяларын тудыруы, оларды логикалық тұрғыдан ұйымдастыруы, мәтінді құрылымдауы, әрбір гипотезасын негіздеуі... және мәтінді үйлесімді, анық және нақты құруын» қамтитын практикалық қызмет және екіншіден, «академиялық сауаттылықты зерттейтін ғылыми бағыт» деп есептейді (Короткина, 2013, с. 138).

Қазақстанның білім беру жүйесінде академиялық жазылым оқу бағдарламаларының құрамдас бөлігі, алайда ол отандық білім беру кеңістігіне салыстырмалы түрде жақында енгізілген. Алайда Еуропада бұл пән бұрыннан келе жатқан негізгі пәндердің бірі болып табылады (Галкина & Кувшинникова, 2022, с. 5). Академиялық жазылым мәселесін қозғайтын отандық та, шетелдік те еңбектер баршылық. Отандық зерттеулер пәнді оқытудың негізгі кемшіліктері мен кедергілерді де талдайды, ал шетелдік зерттеулер дидактикалық сипатта.

Осы бағыттағы отандық зерттеушілер Б.Б. Динаева мен С.М. Сапина «академиялық жазылым, ең біріншіден, жазу дағдысын қалыптастыруды қамтитын кешенді дағдыларды меңгеруді білдіреді» дейді. Алайда осы тұста мамандар бұл дағдыларды меңгере алмай, нәтижесінде тіпті хат алмасу сияқты қарапайым жазылым түрлерінде олқылықтар кездесіп жатады. Сәйкесінше, «академиялық сауаттылық деңгейі төмендейді» деп пайымдайды (Динаева & Сапина, 2015, б. 62). Мұның өзі академиялық жазылым дағдысын қалыптастыру университет қабырғасында толығымен шыңдалып, практикалық түрде меңгерілуі керек екендігін көрсетеді.

Академиялық жазылым бағдарламалары шетелде әлі күнге дейін ауқымды рөл атқарады, яғни оған маман даярлаудың барлық кезеңінде білім берудің (жекелеген курстар бойынша жазбаша жұмыс түрінде есеп беру), зерттеу жұмыстарының (жоба, диссертациялар жазу), дереккөздермен жұмыс істеу, сілтеме беру сияқты

әмбебап зерттеу жұмыстарының ажырамас бөлігі ретінде маңызды көңіл бөлінеді. АҚШ пен Еуропаның барлық ірі университеттерінде академиялық жазылым орталықтары бар және олар арнайы мамандырылған The Center of Academic Writing in CEU, Writing Center at Harvard College, Purdue Online Writing Lab, NCTE, EATAW, EWCA, WPA және т.б. орталықтармен ынтымастықта бірлесіп қызмет етеді. Академиялық жазылым оқытудың алғашқы қарлығашы ретінде британдық университеттерді танымыз (Островская & Вышегородцева, 2013, с. 108).

Ресей жоғары оқу орындарында да академиялық жазылым ағылшын тілінің оқу бағдарламасына әлдеқашан енгізілген, алайда жаңаша білім беру жағдайында студенттерді академиялық жазылымға оқыту әлі де болса бастапқы кезеңде екенін, қазіргі уақытта бұл дағдыны дамытуға үлкен күш жұмсау қажеттігін, академиялық жазылымды ғылыми тұрғыдан оқыту керектігін Ресей ғалымдары мысалға Е.Г. Маслова мойындап отыр (Маслова, 2013, с. 123).

Ал Қазақстандық білім беру жүйесінде академиялық жазылым дағдысы көбінесе академиялық эссе жазу дағдысының аясында жүзеге асып, бағаланады. Мәселен зерттеуші К. Сайдимова осы мәселені былайша көрсетеді: «ЖОО тәжірибесін талдау білім алушылардың академиялық құзыретін, яғни академиялық жазылым дағдыларын қалыптастыру негізгі дидактикалық міндеттердің бірі ретінде қарастырылатындығын көрсетеді, өйткені олардың білімі мен дағыларын бақылау жазбаша түрде, негізінен академиялық эссе түрінде жүзеге асырылады. Зерттеуші академиялық жазылымды дамыту когнитивтік және лингвистикалық дағдыларды қатар қалыптастыруды талап ететінін атап өтеді (Сайдимова, 2023, б. 62). Сонымен қатар, жоғары оқу орындарында академиялық жазылым шетел тілін меңгертін студенттердің білім беру бағдарламасының мазмұнында қарастырылған «Academic writing», «Academic reading», «Scientific writing» пәндердің материалдарының негізінде оқытылып келеді. «Қазіргі уақытта «академиялық жазылым» пәні академиялық дискурстың мәтіндерін құруды білдіреді... Әдетте академиялық жазылым практикалық шет тілі курсының құрамдас бөлігі болып табылады» (Демидова, 2014). Ал академиялық жазылымды жан-жақты зерттеген ғалым И.Б. Короткинаның еңбектерінде бұл ой өз көрінісін тауып отыр: «Қазіргі уақытта академиялық жазу... жоғары оқу орындарында ағылшын тілін оқыту практикасымен көбірек байланысты

(Короткина, 2018, с. 66). Жоғарыда атап өткендей қазақ тілді аудитория үшін пәннің ағылшын тілінде оқытылуы бірқатар қиындықтар тудыратыны сөзсіз.

А.А. Баяхметова мен М.Ж. Дусенбинаның тұжырымдауы бойынша, қазіргі білім беру кеңістігінде «академиялық жазу күрделі дағдылар кешені» ретінде танылады, өйткені ол «лингвистикалық (тілдік, синтаксистік және стилистикалық) және металингвистикалық құзыреттерден» тұрады. Олардың қатарына «логика, талдау, сыни ойлау, объективтілік, сондай-ақ өзге идеялар мен авторлардың мәтіндеріне құрметпен қарау кіреді» (Баяхметова & Дусенбина, 2019, с. 5)

Шетелдік зерттеуші Мартин Троудың пікірінше, «академиялық жазылым әлемдік білім беру салаларында және ғылыми ортада кең таралған ақпараттық үдерістерді, академиялық қарым-қатынастарды, халықаралық тәжірибе алмасуларды жаңаша дамытуға бағытталған құзыреттердің дәстүрлі түрі» ретінде саналады (Trow, 2006, p. 255). Яғни, академиялық жазылымның негізгі өнімі тек жазбаша мәтін емес, сол мәтіннің шынайы академиялық дискурста халықаралық деңгейде қарым-қатыныс құралы ретінде жүзеге асуы, ғылыми ортада түсінікті болуы.

И.Б. Короткинаның пікірі бойынша, академиялық жазылым түрлі типтегі мәтіндерді, атап айтқанда, эссе, дипломдық, магистрлік, докторлық диссертациялар, монография және т.с.с. түрлі ғылыми жұмыстарды жазудың алғышарты болып табылады. Академиялық жазылым дағдысын білу бұл академиялық ортада табысты болудың негізі екенін де тұжырымдайды (Короткина, 2009, с. 82).

Отандық ғалым Е.Т. Оспанов академиялық жазылым аспектілерін зерттеп келеді. Әр жылдары шыққан бірнеше оқу құралдары да бар. Теориялық білім практикалық нұсқаулықтармен ұштасып жатыр. Ол «академиялық жазылымды белгілі бір зерттеу жұмысын баяндауға бағытталған жазба жұмысы» ретінде сипаттайды (Оспанов, 2018, б. 61). Е.Т. Оспановтың пікірі бойынша академиялық жазылымның негізгі ерекшеліктеріне мыналар жатады: объекті түрде, ғылыми стильде, жүйелі құрылыммен жазылады; сілтемелерді жиі қолданады (Оспанов, 2018, б. 9-10).

Қазақстандық зерттеуші А.Қ. Утанова өз зерттеулерінде ғылыми мәтінмен жұмыс жасаудың аса маңыздылығын атап өткен. Оның пікірінше, ғылыми мәтін оқу дағдысы академиялық

жазылымды біртіндеп қалыптастырады. Ғылыми мәтінді оқи отыра, студенттер ғылыми сөздік қорын кеңейтеді, терминологияны меңгереді, ғылыми мәтін құрылымын ажырата бастайды. Нәтижесінде, ғылыми мәтін оқу студенттің өз бетінше ғылыми еңбек жазу дағдысын қалыптастыруға ықпал етеді (Утанова, 2015, б. 228).

Ғылыми мәтінді, әдетте, студенттерге түсіну қиындық туғызып жатады. Қазақ тілінде ғылыми мәтін күрделі құрмалас сабақтас сөйлемдерге, терминдерге толы. Ал шетелдік тәжірибеде тілдің жеңіл, түсінікті, тиімді болуы маңызды, әсіресе, ғылыми мәтін адресатқа, яғни оқырманға негізделуі тиіс. Оны шетелдік ғалым Анжелика Хофманн да ғылыми жазудың басты қағида-сы ретінде «оқырманды ескере отырып жазуды» атайды (Hofmann, 2010, p. 12).

Академиялық жазылым мәселесіне арналған отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерге шолу аталмыш мәселенің өзектілігін тағы да айқындап отыр. Әдебиеттерді салыстырмалы талдау академиялық жазылым дағдысы практикалық тапсырмалардың негізінде меңгерілетіндігін көрсетті. Әрине, бұл практикалық тапсырмалар жоқ екендігін білдірмейді, бірақ қазақстандық білім беру жүйесінде қазақ тілінде білім алушылар үшін арнайы құрастырылған оқу-әдістемелік құралдардың, материалдардың әлі күнге дейін жетіспеушілігін аңғартады. Сондықтан да ҚазҰУ студенттері арасында жүргізілген сауалнама нәтижелері де осы мәселені дәлелдеп отыр. Сауалнама нәтижелері студенттер арасында әлі де болса академиялық және психологиялық қиындықтар бар екендігін көрсетті. Яғни, бұл мәселе студенттердің қазақ тіліндегі академиялық сауаттылығын дамыту, пәннің оқу әдістемелік жүйесін жетілдіру сияқты мәселердің шешімін табуды міндет етеді.

Нәтижелер мен талқылаулар

«Академиялық жазылым дағдысын қалыптастыру: психологиялық және білім беру үдерісіндегі қиындықтарды бағалау» деп аталатын авторлық сауалнама әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология факультетінің студенттерінің арасында жүргізілді. Басымдық «Қазақ филологиясы», «Қолданбалы қазақ тіл білімі», «Филология» сияқты оқу бағдарламаларының студенттеріне берілді, қалған бөлігін «Аударма ісі», «Шетел филологиясы (батыс тілдері)» мамандықтары құрады. Бұл іріктеу қазақ тіліндегі академиялық сауаттылық деңгейін

анықтау мақсатында жүргізілді. Жалпы сауалнамаға 203 респондент қатысты. Студенттердің берген жалпы ақпараты бойынша, олардың басым бөлігін 95,5 % бакалавриат студенттері құрады.

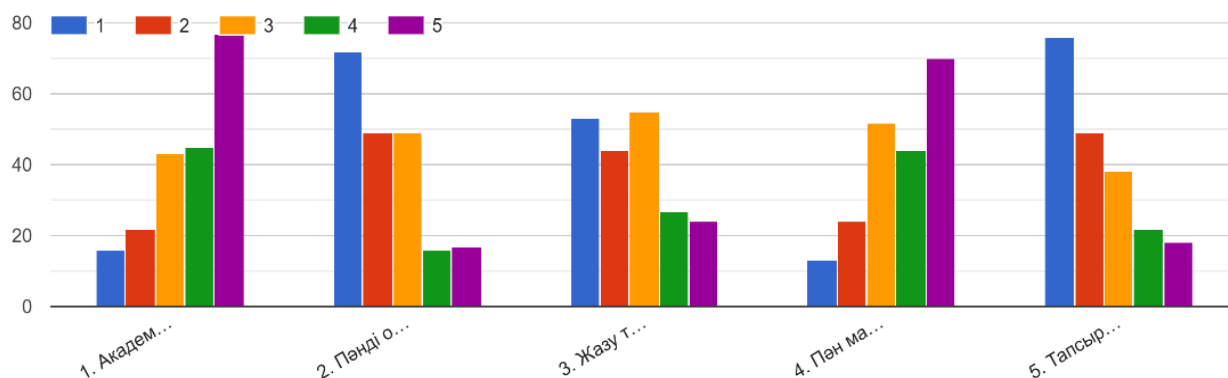
Пайыздық көрсеткіш респонденттердің 62.6% академиялық жазылым пәнінің мазмұнымен таныс екендігін анықтады. Сауалнаманың психологиялық аспектілеріне арналған бөлімі бес тармақты қамтыды: 1) академиялық жазылым пәніне деген қызығушылықтың жоғары болуы; 2) студенттің пәнге қатысты өз қабілетіне деген сенімсіздігі; 3) жазбаша тапсырмаларды орындау кезінде қателесуден қорқу; 4) пән мазмұнының академиялық мәтін жазуға ынталандыруы; 5) тапсырмаларды орындау кезінде пайда болған күйзеліс/стресс.

1-диаграммаға сәйкес сауалнама нәтижесі бірінші және төртінші тармақтардың өзара байланысын көрсетті. Студенттердің академиялық

жазылым пәніне деген жоғары қызығушылығы пәннің мазмұнымен түсіндірілді және ол, өз кезегінде, студенттердің ғылыми мәтін жазуға ынталандыратынын нақтылады. Академиялық жазылым пәнін меңгеру барысында студенттердің өзіне деген сенімсіздігі, қорқыныш сезімі, күйзеліс сияқты кейбір психологиялық кедергілерінің үлесі біршама бар екендігін аңғартты. Ол, әрине, пән мазмұнының студенттерге түсініксіз, не тапсырмалардың қиын болуы студенттердің бойында осындай психологиялық тежегіштерге әкеледі. Шетелдік зерттеуші Хайланд та студенттің психологиялық күйінің маңызды екендігін айтады. Оның пікірінше, «академиялық жазу тек тілдік қана емес, сонымен қатар студенттің жеке тұлғалық және әлеуметтік негізін қалайтын тәжірибе, сондықтан пәнді жаңадан игере бастаған білім алушы үшін алаңдаушылық не сенімсіздік сенімдері заңды» (Hyland, 2009, p. 21).

1-диаграмма

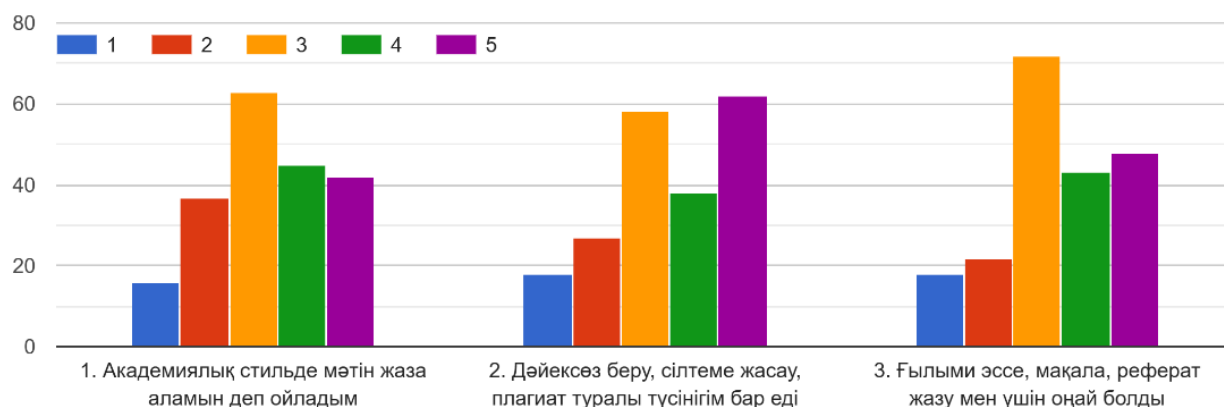
Пәнге қатысты психологиялық аспектілер

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

Академиялық жазылым пәнін меңгеруге дейінгі студенттің дайындық деңгейі үш шкала бойынша бағаланды: 1) студенттің академиялық стильде мәтін жаза алу дағдысының болуы; 2) дәйексөз беру, сілтеме жасау, плагиат туралы түсініктің болуы; 3) ғылыми эссе, мақала, реферат жазу студент үшін жеңіл болуы. Сауалнама нәтижесі бойынша студенттің пәнді меңгеруге

дейінгі дайындық деңгейі төмен екендігін көрсетті. Атап айтқанда, респонденттер дәйексөз келтіру, сілтеме жасау, плагиат туралы білімнің жеткіліксіз екендігін көрсетті. Сәйкесінше ғылыми стиль, ғылыми эссе мен мақала жазуды қиын деп бағалаған (2-диаграмма). Бұл нәтиже пәннің оқытылуы жүйелі және кешенді түрде жүзеге асу керек екендігін дәлелдей түседі.

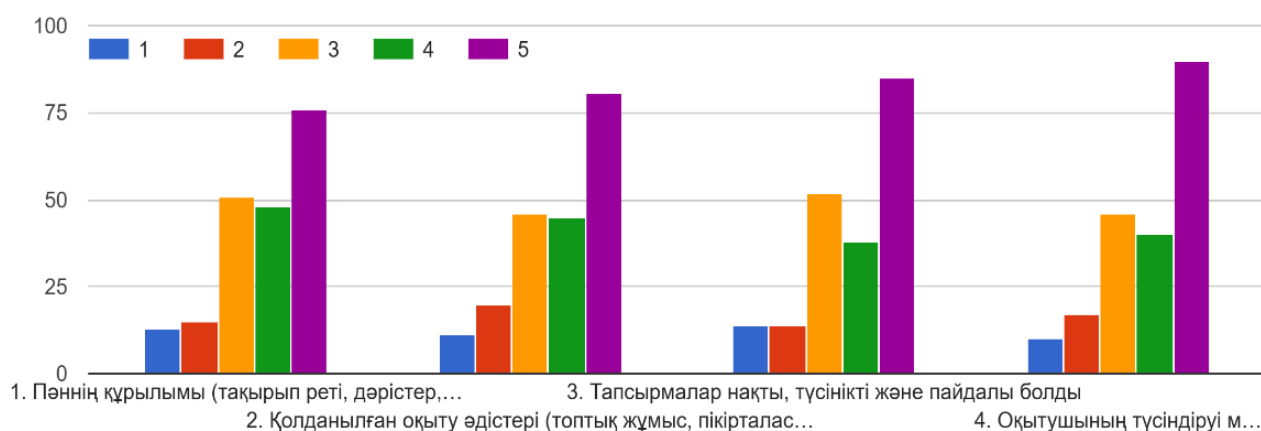
2-диаграмма*Академиялық жазылым пәнін меңгеруге дейінгі студенттің дайындық деңгейі**Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды*

3-диаграммаға сәйкес пән құрылымы мен әдістерінің тиімділігі оң нәтиже көрсетті. Респонденттердің басым көпшілігі пән мазмұнының түсінікті, қызықты болғанын, оқытушылар тарапынан қосымша түсіндірулер мен кері байланыстың болғанын атап өтті. Сонымен қатар, сабақ барысында топтық жұмыстар, дебаттар, шығармашылық тапсырмалар сияқты түрлі қызықты практикалық тапсырмалардың болуы академиялық жазу

дағдысын қалыптастыруға оң ықпал еткенін көрсетті. Бұл қазіргі заман талабына сай интерактивті әдістердің аса маңыздылығын аңғартады. Ұқсас пікірді шетелдік зерттеушілер Неси мен Гарднер де ұстанады. Олардың тұжырымдауынша, «сапалы кері байланыс, ұжымдық тапсырмалар, практикалық жаттығулар жазу дағдысын қалыптастыратын негізгі компоненттер болып табылады» (Nesi & Gardner, 2012).

3-диаграмма*Пән құрылымы мен әдістерінің тиімділігі*

4. Пән құрылымы мен әдістерінің тиімділігін 1-5 балл аралығында бағалаңыз (1 балл – төмен деңгей, 5 балл – жоғары деңгей)

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

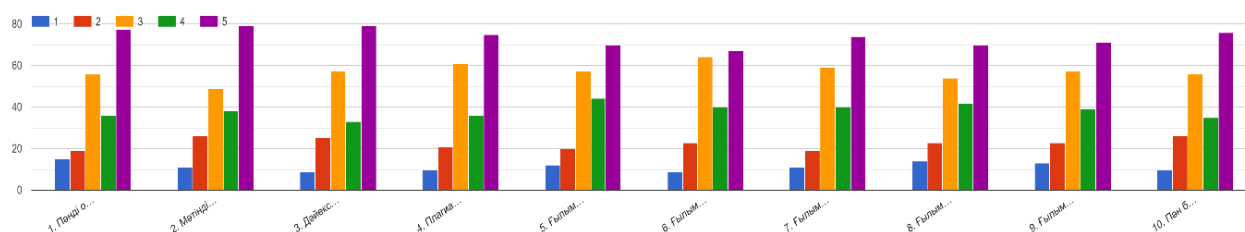
Академиялық жазылым пәнін меңгергеннен кейінгі студенттің академиялық жазылым дағдысындағы өзгерісі 10 шкала бойынша бағаланды: 1. жазылым дағдысының жақсаруы; 2. мәтінді құрылымдау (кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды, аспектілерге бөлу) оңайырақ болуы; 3. дәйексөз келтіру мен сілтеме жасауды үйренуі; 4. плагиаттан сақтану әдістерін меңгеруі; 5. ғылыми тілде ойды жеткізу қабілетінің артуы; 6. ғылыми мәтін жазуда аудиторияның/оқырманның қызығушылығын ескеріп жазуы; 7. ғылыми мәтін жазуда артық сөздерді қолданбауы; 8. ғылыми проблеманы анықтап, соған сәйкес зерттеу мақсаты мен міндеттерін дұрыс айқындауы; 9. Ғылыми-зерттеу жұмысын жүргізудің процедураларын меңгеруі; 10. пән барысында ғылыми мәтін түзу дағды

екенін және оны практика арқылы қалыптастыруға болатынын түсінуі.

4-диаграммаға сәйкес академиялық жазылым дағдысының он шкаласында да оң өзгеріс байқалды. Респонденттердің көпшілігі пәнді меңгергеннен кейін ғылыми мәтінді құрылымдауды, зерттеу мақсаты мен міндеттерді дұрыс айқындауды, зерттеу аспектілері бойынша тиісті зерттеу жүргізуді, дәйексөз мен сілтемені дұрыс рәсімдеуді, академиялық адалдылық қағидаттарын сақтауды, ғылыми стильде ойды дұрыс жеткізе білуді меңгергендерін атап өтті. Академиялық жазылым пәні студенттердің зерттеушілік қабілетін қалыптастырады, өйткені «зерттеушілік дағдыны қалыптастырып, сыни тұрғыдан ойлау, дәлел құру, талдау жасау осының бәрі академиялық жазуды оқытудың нәтижесі болып табылады» (Wingate, 2021, p. 64).

4-диаграмма

Академиялық жазылым дағдысының өзгерісі (пәннен кейін)

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

Академиялық жазылым пәнін меңгеру кезінде туындаған қиындықтардың түрлерін саралау үшін сауалнаманың 6-сұрағы үш ашық сұрақтан тұрды: 1) академиялық жазылым пәнін игеру кезіндегі қиындықтар; 2) қандай тақырып түсініксіз болды; 3) пәнді меңгеруде не нәрсе жетіспеді. Респонденттердің «ешқандай қиындық болмады», «барлығы жеткілікті болды», «бәрі түсінікті» сияқты жауаптарын мазмұндық тұрғыдан талдау жалпы пәнді меңгеру кезінде айтарлықтай қиындықтар туындамағанын көрсетті. Яғни пән мазмұны тиімді, түсінікті екенін аңғартады. Бірақ респонденттердің жауаптарының арасында біршама қарама-қайшылық та кездесті, өйткені мына сияқты жауаптар да кездеседі: «ғылыми стильде жазу мен үшін оңайға соқпады», «ойды нақты әрі жүйелі жеткізу, мәтін құрылымын сақтау қиын болды», «ойымды фактілермен толықтыру қиын», «кіріспе, негізгі бөлім, қорытынды-

ны бір-бірімен байланыстырып, мәтінді бірізді жазу біраз жаттығуды талап етті». «Маған ең түсініксіз болғаны – дәйексөздерді дұрыс рәсімдеу және плагиаттан сақтану ережелері» деген тағы бір жауап студенттің дәйексөзді қалай және неге қолдану керектігін түсінбегін көрсетеді. «Автор белгілі бір ойды не пікірді тұжырымдай алады, бірақ міндетті түрде дәлел керек. Ол үшін статистикаға, дәйеккөздерге не фактіге сүйенеді (Оспанов, 2020, б. 146). Бұл мәселені бірқатар респонденттер меңгере алмаған. Сауалнаманың бұл бөліміндегі нәтижесі жоғарыда көрсетілген 2-диаграмманың нәтижелерімен сәйкес келеді. Яғни, академиялық жазылым пәнін меңгеруге дейінгі студенттің дайындық деңгейі осы аталған аспектілер бойынша қиындықтар тудырған және осы қиындықтарды білім алушылар ашық сұрақтарда ашып жазған. Сауалнама нәтижесі бойынша жазу дағдысын қалыптастыру кезінде

студенттер бірқатар қиындықтарға тап болатынын көріп отырмыз, пән мазмұны білім алушылардың бәріне түсінікті бола бермейтінін көрсетіп отыр.

«Пәнді меңгеруге не жетіспеді?» деген ашық сұраққа респонденттер келесідей жауаптар берген: «тәжірибе мен практикалық тапсырмалар аз», «мысалдарға негізделген практика жетіспеді», «жазуды дайын үлгілерге салып жазған жақсы болады», «дайын үлгі мәтіндері талдау қажет», «жұмыс дәптері жоқ», «терминдерді түсіну қиын», «ғылыми мақала үлгілерін талдасақ жақсы болар еді», «уақыт жетпей қалады» және т.б. Берілген жауаптарға мазмұндық талдау жасасақ, практикалық және визуалды материалдарың қажеттілігін көріп отырмыз. Уақыттың жеткіліксіздігі мақаланың басында айтылған «Кәсіби қазақ тілі», «Қолданбалы қазақ тілі» сияқты пәндердің оқу бағдарламаларындағы үлесі азайып бара жатқандығын тағы да дәлелдейді. Сонымен қатар, респонденттердің жауаптарының арасында

мынандай да пікір кездеседі: «сабақ ағылшын тілінде өтті. Мен ағылшын тілін жақсы білмеймін, сондықтан пәнді түсінбедім». Бұл мәселе де мақаланың басында көтерілген және ашық сұрақтардың жауабында дәлелін тауып отыр. Көптеген зерттеулер де ағылшын тілінде оқудың (EMI) қиындықтар тудыратыны айтып келеді (Montgomery et al., 2019). Бұл нәтиже «академиялық жазудың негізгі компоненттері тілдік қолдау мен қажетті кәсіби құзыреттілікті ескере отырып, студенттердің ана тілінде қалыптасуы керек» деген отандық зерттеушілердің пікірінің дәлелін көрсетті (Amirova & Yechina, 2017, p. 89).

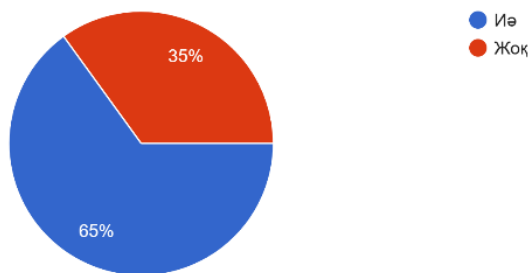
5-диаграмма пайыздық көрсеткішіне сәйкес, респонденттердің басым көпшілігі (65% – 132 адам) академиялық жазылым пәніне арнаған оқу құралының болғанын, ал қалған 65%-ы (132 адам) болмағанын көрсетті. Яғни оқу құралының студенттердің барлығына не барлық оқу бағдарламаларына қолжетімді емес екендігін көрсетіп отыр.

5-диаграмма

Академиялық жазылым пәніне арналған оқу құралының бар/жоқтығы

7. Оқулық пен жұмыс дәптері туралы сұрақтар Академиялық жазылым пәніне арналған оқулық болды ма?

203 ответа

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

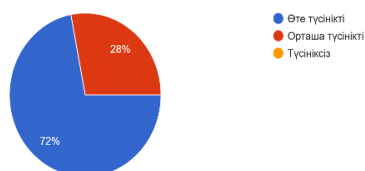
6-диаграммаға сәйкес оқу құралындағы материалдардың түсініктілік деңгейін респонденттер келесідей бағалаған: «өте түсінікті» – 72% (95 адам), «орташа түсінікті» – 28% (37 адам), «түсініксіз» – мүлдем жоқ. Оқу құралында берілген теориялық мәліметтер мен мысалдардың жазылым дағдысын дамытудағы тиімділігін келесідей пайыздық нәтижелер берді: «толық көмектесті» – 72,7% (96 адам), «ішінара көмек-

тесті» – 25% (33 адам). Оқу құралындағы материалдардың түсініктілік деңгейі мен онда берілген теориялық мәліметтер мен мысалдардың жазылым дағдысын дамытудағы тиімділігі арасында толықтай корреляция анықталды. Яғни, екі айналым арасындағы байланыс толық сәйкес келеді. Оқу құралы студенттердің академиялық жазылым дағдысын қалыптастырудың негізгі құралдарының бірі болып табылады.

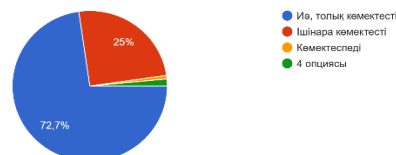
6-диаграмма

Оқу құралындағы материалдардың түсініктілік деңгейі және оның жазылым дағдысын дамытуға әсері

Оқулықтағы материалдардың түсініктілігін қалай бағалайсыз?
132 ответа

Оқулықта берілген теориялық мәліметтер мен мысалдар сіздің жазылым дағдыларыңызды дамытуға көмектесті ме?
132 ответа

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

Оқу құралы құрылымы бойынша респонденттердің барлығы дерлік 96,2% (127 адам) оны «ыңғайлы» деп бағалады, тек 3,8% (5 адам)

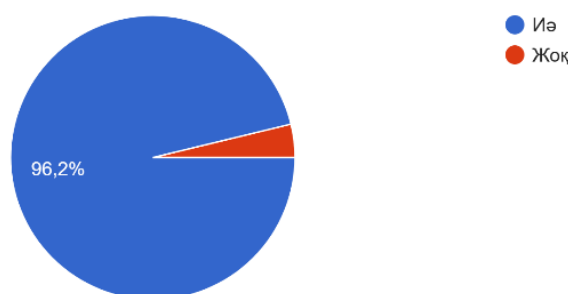
«жоқ» деп көрсетті. Сауалнама нәтижесі бойынша оқу құралының құрылымы мен мазмұны, жалпы алғанда, тиімді (7-диаграмма).

7-диаграмма

Оқу құралы құрылымының ыңғайлылығы

Оқулықтың құрылымы (тақырыптардың реті, мазмұн) ыңғайлы болды ма?

132 ответа

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

Жұмыс дәптерінің тиімділігін дұрыс бағалау үшін авторлық сауалнаманың жұмыс дәптеріне қатысты бөлімі келесідей сұрақтарды қамтыды: 1) академиялық жазылым пәніне арналған жұмыс дәптерінің бар/жоқтығы; 2) жұмыс дәптеріндегі тапсырмалардың студенттің жазылым дағдысын дамытудағы тиімділігі; 3) тапсырмаларды орындау кезінде кездескен қиындықтар; 4) тапсырмалар саны жеткілікті болу/болмауы; 5) жұмыс дәптерін пайдалану студент үшін тиімділік деңгейі; 6) оқу құралы мен жұмыс дәптерінің қайсысы тиімдірек; 7) қандай қосымша материалдар болғанын қалар едіңіз. Сауалнама нәтижелері мамандықтар бойынша қарама-қарсы нәтиже берді. «Академиялық жазылым» пә-

нін ағылшын тілінде оқитын білім алушылар 71,4%-ы (145 адам) жұмыс дәптерін сабақ барысында қолданғанын айтты және сәйкесінше 74,5%-ы (108 адам) оның тиімді деп танып отыр. Ал қазақ филологиясына бағытталған мамандықтарда білім алатын студенттердің 28,6% (58 адам) жұмыс дәптерінің мүлдеп болмағандығын көрсеткен және солай дей отыра 24,8%-ы (36 адам) жұмыс дәптеріндегі тапсырмалардың жазылым дағдысын дамытуға көмектесті деп тұжырымдайды. Бұл жерде үлкен сәйкессіздік бар. Біздің пайымдауымызша, қазақ тілінде білім алушылар жұмыс дәптері мен оқу құралының айырмашылығының аражігін ажырата алмаған сияқты. Оны жұмыс дәптеріндегі

тапсырмаларды орындау кезінде кездесетін қиындықтар мәселесіне арналған 8-диаграмма дәлелдейді. Диаграммада көрсетілген нәтижелерге сәйкес, студенттердің жұмыс дәптеріне қатысты мысалдардың жеткіліксіздігі, практикалық қолданыстың аздығы туралы пікірлері жалпы пән оқу құралы негізінде оқытылатынын көрсетіп отыр. Әрине пән мазмұны ары қарай пән оқытушысы тарапынан практикалық тапсырмаларды өздігінен құрастыру арқылы жүзеге асатындығын байқай аламыз. Осындай пікір қайшылықтары жұмыс дәптерін қазақ тілді аудитория үшін құрастыру керектігі айқын көрсетіп отыр. Шетелдік ғалымдар да «студенттерге үлгі мәтіндер, құрылымдалған тапсырмалар және бағытталған практикалық жұмыстар ұсыну олардың академиялық сауаттылығы мен пәндік жазу дағдыларын дамытуға ықпал ететіндігін» база назар аудара отырып айтып отыр (Lea & Street, 2006).

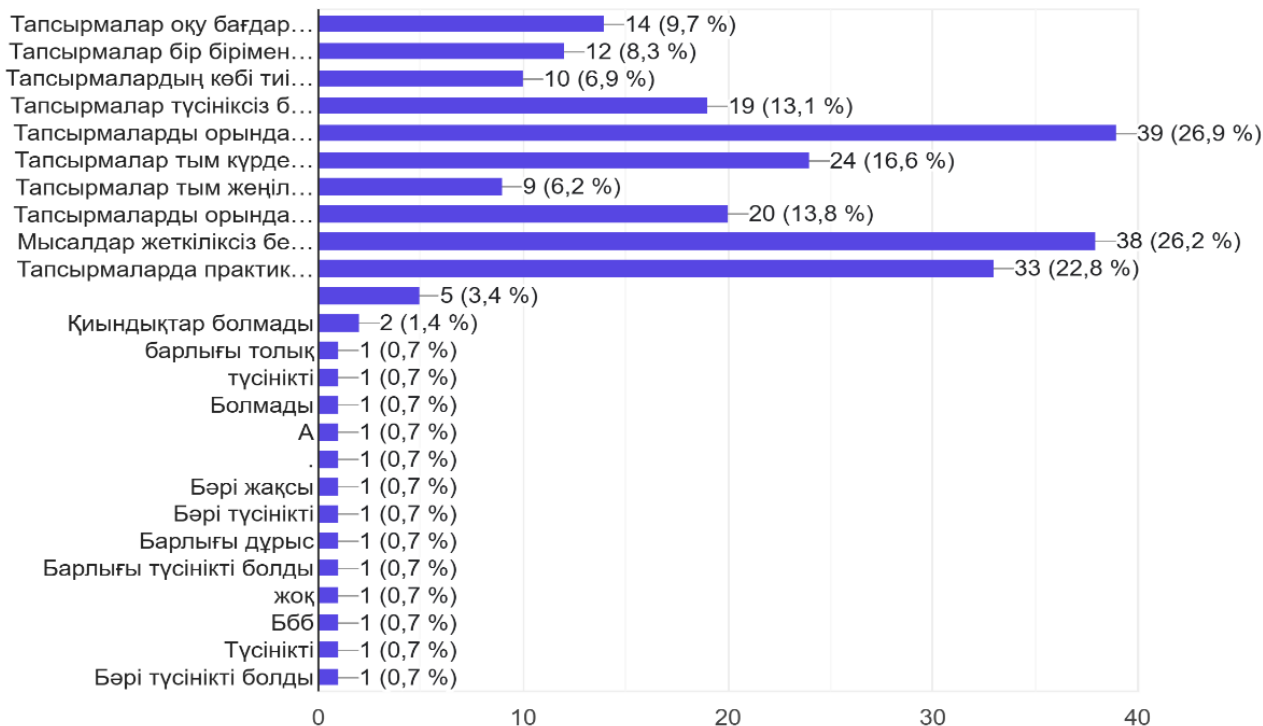
«Жұмыс дәптеріндегі тапсырмаларды орындау кезінде қандай қиындықтар кездестірдіңіз?» деген сұраққа берілген жауаптарды талдау барысында бірнеше негізгі мәселе анықталды. Респонденттердің 26,2%-ы (38 адам) тапсырмаларды орындау үшін берілген мысалдардың жеткіліксіз болғанын атап өткен. 22,8%-ы (33 адам) тапсырмаларда практикалық қолдану мүмкіндігінің аздығын қиындық ретінде көрсеткен. Ал 26,9%-ы (39 адам) тапсырмаларды орындауға уақыттың, 13,8 (20 адам) әдістемелік нұсқаулардың жеткіліксіз болғанын айтқан. Сонымен қатар кейбір студенттер тапсырмалардың күрделілігін (24 жауап, 16,6%) және түсініксіздігін (19 жауап, 13,1%) көрсеткен (8-диаграмма). Мұның өзі академиялық жазылым пәнінің мазмұны ағылшын тілді материалдардың негізінде жазылып, қазақ тілді аудиторияға түсініксіз және әлде де болса әдістемелік негізді жоғарғы деңгейде көтеру қажеттігін көрсетіп отыр.

8-диаграмма

Жұмыс дәптеріндегі тапсырмаларды орындау кезінде кездесетін қиындықтар

Жұмыс дәптеріндегі тапсырмаларды орындау кезінде қандай қиындықтар кездестірдіңіз?

145 ответов

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

Жұмыс дәптеріндегі тапсырмалар саны бойынша 94,5% (137 адам) «жеткілікті», ал 5,5% (8 адам) «жеткіліксіз» деп бағалаған. Сонымен қатар дәптерді пайдалану тиімділігі бойынша 73,1% (106 адам) «өте тиімді», 26,2% (38 адам) «орташа тиімді», ал 0,7% (1 адам) «тиімсіз» деп көрсеткен. Салыстырмалы түрде, оқулық пен жұмыс дәптерінің әсері бойынша 42,8% (55 адам) «екеуі бірдей көмектесті», 37,9% (62 адам) «оқулық көбірек көмектесті», ал 17,2% (25 адам) «жұмыс дәптері көбірек көмектесті» деп жауап берген. Сонымен қатар, студенттер қосымша материал ретінде үлгі мәтіндерді, практикаға бағытталған тапсырмаларды, видеосабактар мен академиялық терминологияны жатық меңгеру үшін академиялық сөздіктер сияқты түрлі форматтағы ресурстардың қолданысының маңыздылығын атап өтті. Бұл, әрине, қайтадан оқу дәптерінің мазмұнында қарастыралытын тапсырмалар қатарына жатады және

оқу дәптерінің тағы да қажеттілігін дәлелдеп отыр.

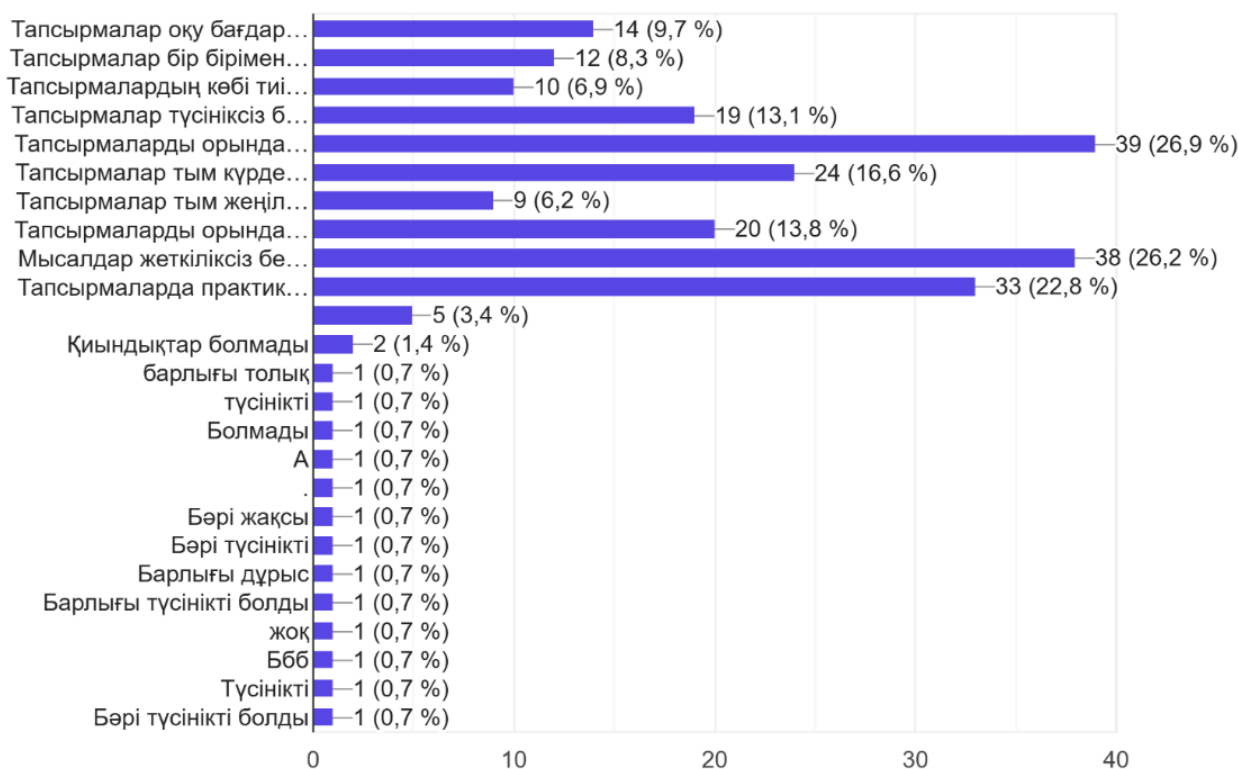
Сауалнамаға қатысушылардың 55,7%-ы (113 жауап) оқытушының ерекше рөлін және оқу құралының (53,7%, 109 жауап) аса тиімділігін анықтап отыр. Келесі 39,4% (80 жауап) респондент жұмыс дәптерін және 34,5% (70 жауап) қатысушылар қосымша материалдарды (мақалалар, интернет ресурстар, бейнематериалдар) тиімді оқу құралдарына жатқызды. Респонденттердің 29,1-ы % (59 жауап) топтық жұмыс пен талқылауларды маңыздылығын алға тартып отыр (9-диаграмма). Сонымен қатар қазіргі жасанды интеллект дамыған заманда ЖИ қолданысы да (2%) сөзсіз, әсіресе ChatGPT сияқты дереккөздерді (0,5%) пайдаланған студенттер де жоқ емес (9-диаграмма). Бұл қазіргі заманауи білім беру кеңістігінде жаңа оқу әдіс-тәсілдерінің, түрлі материалдардың қолданылып келе жатқанын көрсетеді.

9-диаграмма

Академиялық жазылым пәнін меңгеруде қолданылған құралдардың тиімділігі

Жұмыс дәптеріндегі тапсырмаларды орындау кезінде қандай қиындықтар кездестірдіңіз?

145 ответов

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

«Жалпы баға және ұсыныстар» бөлімінің сауалнама нәтижесі бойынша қатысушы студенттер келесідей ұсыныстар берді: тапсырмалардың практикалық қолданысын арттыруды 64 респондент (ең жоғары көрсеткіштердің бірі) қолдаған; тағы 64 респондент теориялық жаққа көңіл бөлуді алға тартты, 59 қатысушы практикалық тапсырмаларды орындау түсінікті болу үшін нақты мысалдар мен үлгілерді көбейту қажеттілігін де атап өтті (10-диаграмма). Жауаптарға сәйкес академиялық жазылым дағдысы үздіксіз тәжірибе негізінде дамып, меңгерілеті-

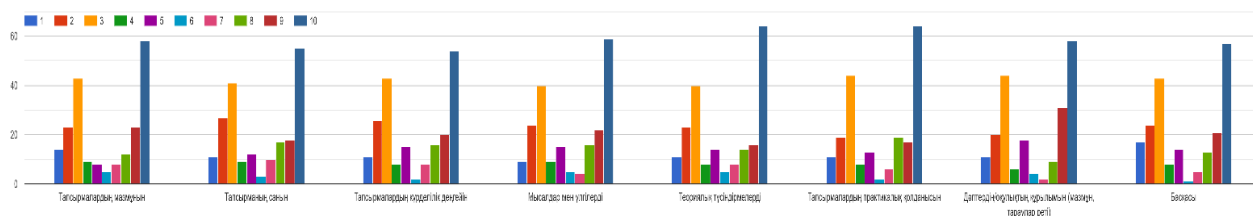
нін көріп отырмыз. Теория мен практика үнемі бір- бірімен байланысып, ұштасып, сабақтасып жату керек.

10-диаграммаға сәйкес тапсырмалардың мазмұнын (58 жауап), оқу құралының/дәптердің құрылымын (58 жауап), сондай-ақ тапсырмалардың санын (55 жауап) және күрделілік деңгейін (54 жауап) жетілдіру қажеттілігі де айтарлықтай жиі аталған. Сауалнама нәтижесі пәннің мазмұнын жетілдіруді, жүйелеуді, деңгейлік тапсырмалар жүйелі енгізудің қажеттілігі мен маңызын көрсетеді.

10-диаграмма

Академиялық жазылымға қатысты жалпы баға мен ұсыныстар

8. Жалпы баға және ұсыныстар Қай жақтарын жақсартуды ұсынар едіңіз?

Ескерту: Диаграмма мақала авторлары тарапынан құрастырылды

Академиялық жазылымға қатысты жалпы баға мен ұсыныстар саралау нәтижесі академиялық жазылым пәнінің мазмұнын қайта қарастырып, практикалық тапсырмалардың үлесін көбейту керектігін, терминологиялық сөздіктер де қосу қажеттігін, нақты үлгілерді талдауды және жалпы оқу материалдарының құрылымын бірізділендіру керектігін көрсетті.

Қорытынды

Жалпы алғанда, зерттеу нәтижелері академиялық жазылым пәнінің қазіргі білім беру кеңістігінде маңызды рөл атқаратындығын көрсетіп отыр, өйткені ол – тек ғылыми ғана емес, сонымен қатар коммуникативтік қызметті жоғары деңгейде жүзеге асырудың негізгі алғышарты.

Студенттердің пәнді меңгеруге деген қызығушылығы жоғары, алайда оқу үдерісі кезінде студент жастар ғылыми жұмыстың мазмұнын, оны қалай дұрыс рәсімдеу керек екендігін, құрылымдау талаптары мен ережелерін түсінбей

жатады және сәйкесінше академиялық қияндықтарға, кейде психологиялық кедергілерге тап болады. Сонымен қатар, үлкен бір мәселердің бірі пәннің ағылшын тілді материалдардың негізінде құрастырылып, кей кезде топтық лекциялар барлық мамандықтарға ағылшын тілінде де оқытылуында. Әрине шетелдік тәжірибе есепке алынуы керек, өйткені ғылыми жұмыс заман талабына сай болуды қажет етеді, бірақ қазақ тілді аудитория үшін академиялық жазылымның негізі қазақ тілінде қалыптасуы керек. Ана тілінде қалыптасқан дағды шет тілдерінде халықаралық кеңістікке шығуға мүмкіндік беретіні сөзсіз.

Келесі мәселе – практикалық тапсырмалардың жеткіліксіздігі: үлгі мәтіндердің, академиялық сөздіктердің, практикалық тапсырмалардың, оқытушының кері байланысының, интерактивті әдістер мен бейнесабақтардың қажеттілігі. Сауалнама нәтижелері жұмыс дәптерінің жоқтығын көрсетіп отыр. Қазақ аудиториясына бейімделген жұмыс дәптері арқылы студенттердің жазу дағдысы дамиды, шыңдалады. Бұл мәселе

жақын арада жұмыс дәптерін әзірлеу және оны жетілдіру қажеттілігін көрсетті.

Қорытындылай келе, академиялық жазылым дағдысын қалыптастыру – заман талабы, ол – кешенді әдістемені, студенттердің жеке ерекшелігін ескеруді талап ететін үдеріс. Академиялық жазылым тек жазу дағдысымен шектелмейді, ол сыни ойлауды, академиялық дискурсты сәтті деңгейде жүзеге асыруды, академиялық сауаттылықты білдіреді. Сондықтан оны дамыту – қазіргі білім беру жүйесінің негізгі әрі өзекті міндеттерінің бірі.

Қаржыландыру

Зерттеу ҚР Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым комитеті тарапынан қаржыландырылатын ЖТН АР27511671 «ЖОО-да акаде-

миялық жазылым дағдыларын интеграциялық әдіс негізінде әдістемелік құралдар әзірлеу арқылы қалыптастыру» гранттық жоба аясында әзірленді.

Мүдделер қақтығысы

Авторлар мүдделер қақтығысының жоқ екенін мәлімдейді.

Мақала авторларының үлесі

Қ.К. Кенжеқанова мақаланың ғылыми тұжырымдамасын қалыптастырды, эмпирикалық материал жинап, оларды талдауды жүзеге асырды және негізгі мәтінді жазды; Ү.Ғ. Ане-сова зерттеу идеясын ұсынды, сауалнама құрастырды, қорытындыны нақтылады және мақаланың соңғы нұсқасын редакциялады.

Әдебиеттер

- Сағындықова, Б. Т. (2025). Оқушылардың жазылым дағдысын дамытудағы әдістер. *Педагогикалық қоғамдастық хабаршысы*, 3(37), 27–30.
- Короткина, И. Б. (2013). Академическое письмо: на пути к концептуальному единству. *Высшее образование в России*, (3), 136–142.
- Галкина, Т. В., & Кувшинникова, О. А. (2022). Академическое письмо: учебное пособие. Усть-Каменогорск: Берел.
- Динаева, Б. Б., & Сапина, С. М. (2015). Академиялық оқылым және жазылым дағдыларын дамытудың қажеттілігі. *Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысы. Гуманитарлық ғылымдар сериясы*, 3(106), 62–69.
- Островская, Е. С., & Вышегородцева, О. В. (2013). Academic writing: концепция и практика академического письма на английском языке. *Высшее образование в России*, (7), 104–113.
- Маслова, Е. Г. (2013). О необходимости развития навыков академического письма на английском языке. *Высшее образование в России*, (3), 120–124.
- Сайдимова, К. (2023). Студенттердің кәсіби құзыретін қалыптастырудағы академиялық жазылымның рөлі. *Педагогикалық қоғамдастық хабаршысы*, 4(19), 61–64.
- Демидова, О. М. (2014). Развитие умения академического письма студентов неязыкового вуза. *Молодой ученый*, (1), 516–518.
- Короткина, И. Б. (2018). *Теория и практика обучения академическому письму в зарубежных и отечественных университетах: автореферат диссертации доктора педагогических наук: 13.00.01*. Москва: Институт стратегии развития образования Российской академии образования.
- Баяхметова, А. А., & Дусенбина, М. Ж. (2019). *Академическое письмо. Язык и стиль академического письма*. Костанай: КГУ имени А. Байтұрсынова.
- Trow, M. (2006). Reflections on the transition from elite to mass to universal access: Forms and phases of higher education in modern societies. In J. J. F. Forest & P. G. Altbach (Eds.), *International handbook of higher education* (pp. 243–280). Dordrecht: Springer.
- Оспанов, Е. Т. (2018). *Академиялық жазылым*. Алматы: Экономика баспасы.
- Утанова, А. Қ. (2015). Ғылыми мәтін арқылы академиялық жазылымды жетілдіру. *Қазақстанның ғылымы мен өмірі*, 4(31), 225–228.
- Hofmann, A. H. (2010). *Scientific writing and communication: Papers, proposals, and presentations*. New York: Oxford University Press.
- Hyland, K. (2009). *Academic discourse: English in a global context*. London: Continuum.
- Nesi, H., & Gardner, S. (2012). *Genres across the disciplines: Student writing in higher education*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009030199>
- Wingate, U. (2021). *Academic literacy and student diversity in higher education*. Bristol: Multilingual Matters.
- Оспанов, Е. Т. (2020). *Академиялық жазылым негіздері*. Алматы: Білік.

Montgomery, P., Sparks, J., & Goodman, B. (2019). What kind of paper do you want from us? Developing genre knowledge in one Kazakhstan university postgraduate school. *Journal of Learning Development in Higher Education*, 15. <https://doi.org/10.47408/jldhe.v0i15.542>

Amirova, A., & Yechina, Y. G. (2017). Creative methods of teaching academic writing. In *ЭКСПО-2017 және жастар атты студенттердің XIX ғылыми-практикалық конференция материалдары* (88–90-бб.). Тараз: Тараз университеті.

Lea, M. R., & Street, B. V. (2006). The “Academic Literacies” model: Theory and applications. *Theory Into Practice*, 45(4), 368–377. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4504_11

References

Amirova, A., & Yechina, Y. G. (2017). Creative methods of teaching academic writing. In *Materialy XIX nauchno-prakticheskoi konferentsii studentov po estestvennym, tekhnicheskim, sotsial'no-gumanitarnym i ekonomicheskim naukam «EXPO-2017 zhane zhastar»* [Proceedings of the XIX Scientific-Practical Conference “EXPO-2017 and Youth”] (pp. 88–90). Taraz University.

Bayakhmetova, A. A., & Dusenbina, M. Zh. (2019). *Akademicheskoe pis'mo. Yazyk i stil' akademicheskogo pis'ma* [Academic writing: Language and style of academic writing]. A. Baitursynov Kostanay State University. (In Russian)

Demidova, O. M. (2014). Razvitiye umeniya akademicheskogo pis'ma studentov neyazykovogo vuza [Development of academic writing skills among students of a non-linguistic university]. *Molodoi uchenyi*, (1), 516–518. (In Russian)

Dinaeva, B. B., & Sapina, S. M. (2015). Akademiialyq oqylym zhane zhazylym dagdylaryn damytudyn qazhettiligi [The necessity of developing academic reading and writing skills]. *L. N. Gumilyov atyndagy EEU Habarshysy. Gumanitarylyq gylymdar seriiasy* [Bulletin of L. N. Gumilyov Eurasian National University. Humanities Series], 3(106), 62–69. (In Kazakh)

Galkina, T. V., & Kuvshinnikova, O. A. (2022). *Akademicheskoe pis'mo* [Academic writing]. Berel. (In Russian)

Hofmann, A. H. (2010). *Scientific writing and communication: Papers, proposals, and presentations*. Oxford University Press.

Hyland, K. (2009). *Academic discourse: English in a global context*. Continuum.

Korotkina, I. B. (2013). Akademicheskoe pis'mo: Na puti k kontseptual'nomu edinstvu [Academic writing: Towards conceptual unity]. *Vyshee obrazovanie v Rossii* [Higher Education in Russia], (3), 136–142. (In Russian)

Korotkina, I. B. (2018). *Teoriya i praktika obucheniya akademicheskomu pis'mu v zarubezhnykh i otechestvennykh universitetakh* [Theory and practice of teaching academic writing in foreign and domestic universities] (Doctoral dissertation). Moscow. (In Russian)

Lea, M. R., & Street, B. V. (2006). The “Academic Literacies” model: Theory and applications. *Theory Into Practice*, 45(4), 368–377. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4504_11

Maslova, E. G. (2013). O neobkhodimosti razvitiya navykov akademicheskogo pis'ma na angliiskom yazyke [On the necessity of developing academic writing skills in English]. *Vyshee obrazovanie v Rossii* [Higher Education in Russia], (3), 120–124. (In Russian)

Montgomery, P., Sparks, J., & Goodman, B. (2019). What kind of paper do you want from us? Developing genre knowledge in one Kazakhstan university postgraduate school. *Journal of Learning Development in Higher Education*, 15. <https://doi.org/10.47408/jldhe.v0i15.542>

Nesi, H., & Gardner, S. (2012). *Genres across the disciplines: Student writing in higher education*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139514747>

Ospanov, E. T. (2018). *Akademiialyq zhazylym* [Academic writing]. Almaty: Ekonomika. (In Kazakh)

Ospanov, E. T. (2020). *Akademiialyq zhazylym negizderi* [Fundamentals of academic writing]. Bilik. (In Kazakh)

Ostrovskaya, E. S., & Vyshegorodtseva, O. V. (2013). Academic writing: Kontseptsiya i praktika akademicheskogo pis'ma na angliiskom yazyke [Academic writing: Concept and practice of academic writing in English]. *Vyshee obrazovanie v Rossii* [Higher Education in Russia], (7), 104–113. (In Russian)

Sagyndykova, B. T. (2025). Oqushylardyn zhazylym dagdysyn damytudagy adister [Methods of developing students' writing skills]. *Pedagogikalyq qogamdastyq habarshysy* [Pedagogical Community Bulletin], 3(37), 27–30. (In Kazakh)

Saidimova, K. (2023). Studentterdin kasibi quzyretin qalyptastyrudagy akademiialyq zhazylymnyn roli [The role of academic writing in developing students' professional competence]. *Pedagogikalyq qogamdastyq habarshysy* [Pedagogical Community Bulletin], 4(19), 61–64. (In Kazakh)

Trow, M. (2006). Reflections on the transition from elite to mass to universal access: Forms and phases of higher education in modern societies. In J. J. F. Forest & P. G. Altbach (Eds.), *International handbook of higher education* (pp. 243–280). Springer.

Utanova, A. Q. (2015). Gylymi matin arqyly akademiialyq zhazylymdy zhetildiru [Improving academic writing through scientific texts]. *Qazaqstannyn gylymy men omiri* [Science and Life of Kazakhstan], 4(31), 225–228. (In Kazakh)

Wingate, U. (2021). *Academic literacy and student diversity in higher education*. Multilingual Matters.

Авторлар туралы мәлімет:

Кенжеқанова Құралай Кенжеқанқызы – PhD, ассистент- профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы, Қазақстан, e-mail: kuralay.kenzhekanova@mail.ru).

Анесова Умит Гарифуллаевна – PhD, аға оқытушы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы, Қазақстан, e-mail: umit.anessova@yandex.ru).

Information about the authors:

Kenzhekanova Kuralay KENZHEKANKYZY – PhD, Assistant Professor, Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan, e-mail: kuralay.kenzhekanova@mail.ru).

Anessova Umit GARIFULLAEVNA – PhD, senior lecturer, Al-Farabi Kazakh National University (Almaty, Kazakhstan, e-mail: umit.annessova@yandex.ru).

Сведения об авторах:

Кенжеқанова Құралай Кенжеқанқызы – PhD, ассистент-профессор, Казахский национальный университет имени аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: kuralay.kenzhekanova@mail.ru).

Анесова Умит Гарифуллаевна – PhD, старший преподаватель, Казахский национальный университет имени аль-Фараби (Алматы, Казахстан, e-mail: umit.annessova@yandex.ru).

*Келіп түсті: 1 шілде 2026 жыл
Қабылданды: 8 қыркүйек 2026 жыл*